

Deze meditatie staat ook online op https://youtu.be/BXWi8n7l_QA

Opnieuw geboren

Meditatie door Frank Pouliart (Zandpoortkerk, Mechelen-Zuid)

Welkom en bemoediging

Langzaam maar zeker kunnen we hopen weer gewoon in onze kerken bijeen te komen. Nog even en dan kan het weer. In die hoop en verwachting komen wij vandaag nog samen op afstand verbonden via het internet en mag ik u namens de VPKB-kerken van Mechelen-Noord en Zuid, Leuven en Vilvoorde van harte welkom heten op deze onlinedienst.

Lied: Kom laat ons deze dag (NLB 672: 1 en 2)

1. Kom laat ons deze dag
met heilig vuur bezingen
en met vernieuwde vreugd,
want God deed grote dingen.
Eens gaf de Heil'ge Geest
aan velen heldenmoed.
Bid dat Hij ons vandaag
verlicht met Pinkstergloed. | 2. O Geest der eeuwigheid,
gij Trooster aller tijden,
deel thans uw zegen uit
aan wie uw komst verbeiden.
O heldere fontein,
die uit Gods tempel welt,
gij wordt een brede stroom
die met de eeuwen zwelt. |
|--|---|

Votum en groet

Wij maken het stil in ons hart....

Onze hulp is in naam van de Eeuwige, die hemel en aarde gemaakt heeft,
die trouw houdt, en niet loslaat het werk dat Zijn hand begon.
Genade en vrede zij ons van God de Vader, door de Heer Jezus Christus,
in gemeenschap met de Heilige Geest. Amen.

Kyriegebed

Laat ons bidden om ontferming
Lieve Heer,

Daar zijn we weer. Ieder met onze eigen redenen: uit gewoonte, voor de liedjes, voor de preek,
maar ook om uw nabijheid te voelen en te beseffen dat we telkens weer de wegwijzers die u ons
heeft gegeven niet helemaal hebben gevolgd.

Dat we nog steeds vaak ons eigenbelang boven het goed voor uw wereld laten primeren.

Dat we de natuur blijven kapotmaken en haar geen kans geven te herstellen.

Dat haat en afgunst het steeds halen op liefde en naastenliefde.

Dat we geen nieuwe mensen willen worden.

Geef dat we straks met open oor en hart luisteren naar uw Woord en de uitleg.

Dat vragen wij u in Jezus' naam, Hij die ons de weg heeft gewezen.

Amen.

Kyrie en gloria: NLB 299e

Heer ontferm u, Christus ontferm u, Heer ontferm u over ons

Glorie, glorie aan God hoog in de hemel

En op aarde vrede in mensen van zijn behagen

Wij loven U, aanbidden U, wij danken U om uw glorie!

Hemelse koning, God over allen, Vader van mensen!

Jezus Messias, één met de Vader,

Lam van God, die wegdraagt de zonden Van heel de wereld;
Geef uw ontferming!
Heilig, heilig zijt Gij alleen,
Heer, allerhoogste, Jezus Messias, heilige Geest,
Glorie van God! U alle eer, nu en altijd,
Amen, amen, amen.

Evangelielezing: Johannes 3:1-16

¹ Zo was er een farizeeër, een van de Joodse leiders, met de naam Nikodemus. ² Hij kwam in de nacht naar Jezus toe. 'Rabbi,' zei hij, 'wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekens doen die u verricht.' ³ Jezus zei: 'Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.'
⁴ 'Hoe kan iemand geboren worden als hij al oud is?' vroeg Nikodemus. 'Hij kan toch niet voor de tweede keer de moederschoot ingaan en weer geboren worden?' ⁵ Jezus antwoordde: 'Waarachtig, ik verzeker u: niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij hij geboren wordt uit water en geest. ⁶ Wat geboren is uit een mens is menselijk, en wat geboren is uit de Geest is geestelijk. ⁷ Wees niet verbaasd dat ik zei dat jullie allemaal opnieuw geboren moeten worden. ⁸ De wind waait waarheen hij wil; je hoort zijn geluid, maar je weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat. Zo is het ook met iedereen die uit de Geest geboren is.' ⁹ 'Maar hoe kan dat?' vroeg Nikodemus. ¹⁰ 'Begrijpt u dit niet,' zei Jezus, 'terwijl u een leraar van Israël bent?' ¹¹ 'Waarachtig, ik verzeker u: wij spreken over wat we weten en we getuigen van wat we gezien hebben, maar jullie accepteren ons getuigenis niet. ¹² Wanneer jullie me niet geloven als ik over aardse dingen spreek, hoe zouden jullie me dan geloven als ik over hemelse dingen spreek?' ¹³ Er is toch nooit iemand opgestegen naar de hemel behalve degene die uit de hemel is neergedaald: de Mensenzoon? ¹⁴ De Mensenzoon moet hoog verheven worden, zoals Mozes in de woestijn de slang omhooggeheven heeft, ¹⁵ opdat iedereen die gelooft, in hem eeuwig leven heeft. ¹⁶ Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.

Lied: De Geest des Heren heeft een nieuw begin gemaakt (NLB 686)

1. De Geest des Heren heeft een nieuw begin gemaakt, in al wat groeit en leeft zijn adem uitgezaaid. De Geest van God bezielt wie koud zijn en versteend herbouwt wat is vernield, maakt een wat is verdeeld.	3. De geest die ons bewoont verzucht en smeekt naar God dat Hij ons in de Zoon doet opstaan uit de dood. Opdat ons leven nooit in weer en wind bezwijkt, kom Schepper Geest, voltooi wat Gij begonnen zijt.
2. Wij zijn in Hem gedoopt Hij zalft ons met zijn vuur. Hij is een bron van hoop in alle dorst en duur. Wie weet vanwaar Hij komt wie wordt zijn licht gewaar? Hij opent ons de mond en schenkt ons aan elkaar.	

Meditatie

In het gesprek tussen Jezus en Nikodemus komt een belangrijk spiritueel inzicht aan de orde. Namelijk dat een mens, geestelijk gezien, pas volwassen wordt als hij of zij opnieuw geboren wordt. Maar wat moeten we ons daar precies bij voorstellen, opnieuw geboren worden? En waarom is dat zo belangrijk?

Daarover gaat het in dit gedeelte. In de vorm van een verhaal, over een nachtelijke ontmoeting tussen twee mensen, twee geestelijken – de Farizee leader Nikodemus en Jezus – worden diepe spirituele wijsheden overgebracht. Dat komen we vaker tegen in het Johannesevangelie. Het gaat over een geestelijke waarheid, over de diepere lagen van ons mens-zijn.

Maar, als we aannemen dat het een geestelijk gebeuren is, opnieuw geboren worden, wat is dat dan precies: een plotselinge ommekeer, een bekering? Of is het een geleidelijk proces? Is het iets wat je overkomt, of moet je dat zelf doen en er hard voor werken om zover te komen?

Ik wil graag proberen enig licht te werpen op dit verhaal over de ontmoeting in het duister, over dit gesprek in de nacht.

Zo is het bij de meesten van ons bekend: het gesprek met Nikodemus. Maar als je het verhaal nog eens aandachtig herleest, dan valt het op dat het begrip ‘gesprek’ wel heel breed gebruikt wordt. Op een gegeven moment wordt het wel een héél eenzijdig gesprek, dan is Jezus alleen nog maar aan het woord en horen we van Nikodemus niets meer.

Verder valt op dat in een normaal gesprek de een reageert op de ander. Iemand zegt iets en de ander reageert erop.

Maar hier begint Nikodemus met een vriendelijke opmerking: ‘we weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, enz.’ De reactie van Jezus sluit hierop niet aan.

Want Jezus zegt dan: ‘Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren kan het koninkrijk van God zien’. ?? Ook verderop in het gesprek mis je soms de aansluiting in de dialoog. Het is een tekst die in een absurdistisch theater niet zou misstaan.

Dat heeft wellicht niet te maken met een gebrek van de tekst, maar wijst ons juist op een specifiek karakter ervan, typerend voor het Johannesevangelie. Jezus treedt daar vaker naar voren in tamelijke lange redeneringen. Vaak is een ontmoeting de aanleiding voor een monoloog van Jezus die dan altijd een aantal uitspraken bevat die op hem zelf betrekking hebben. Woorden waarin duidelijk wordt wie Jezus is. Ze hebben een zelfopenbarend karakter. Denk hier maar aan dat laatste vers dat we vanmorgen gelezen hebben, dat op zichzelf genomen zo bekend is geworden: ‘Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft’. Dat is zo’n zelfopenbarende zin, waarvan je je moeilijk kunt voorstellen dat zo iets in een levendige dialoog is gezegd, en dan nog in de derde persoon, afstandelijk, alsof het over een ander gaat.

Wat daardoor duidelijk wordt is dat deze tekst niet geschreven is om ons een anekdotisch verslag te doen van een of ander nachtelijk rendez-vous tussen twee spirituele geesten. Door middel van dit verhaal wil de evangelist een diepere, algemenere, openbarende levensles geven met betrekking tot Jezus en wat het geloof in hem betekent: ‘..opdat ieder die gelooft, in hem het eeuwig leven heeft’ (vs. 15). Een levensles ook voor ons.

Die boodschap, we zeiden het al, is de noodzaak om opnieuw geboren te worden. Maar wat betekent dat precies?

Om meteen maar een misverstand uit de weg te ruimen: het gaat niet over reïncarnatie, opnieuw geboren worden en na je dood terugkeren op aarde. Dat zijn gedachten die vreemd zijn aan de wereld van de bijbel. Nu schijnt het idee van reïncarnatie tegenwoordig op sommige mensen een zekere aantrekkingskracht uit te oefenen. Meestal gaat het dan om de light-versie van dit oosterse idee, die vooral de leuke kant benadrukt.

Omdat we het zo naar onze zin hebben, willen we niet dat het ophoudt. Maar naar Bijbels besef is het juist de eindigheid en eenmaligheid die aan dit aardse leven een eigen glans geeft.

Bij het opnieuw geboren worden, gaat het om een geestelijk gebeuren. Jezus vergelijkt het met het waaien van de wind. Opnieuw geboren worden is een geestelijk gebeuren. Het heeft niets te maken met een wedergeboorte alsof een mens voor de tweede keer de moederschoot ingaat. Het is een spirituele ervaring die een mens kan opdoen. Het is een menselijke ervaring in een geestelijk groeiproces.

Het werkwoord dat hier gebruikt wordt, kun je ook vertalen als: “van bovenaf geboren worden”. Dat betekent dat je “herboren” wordt door de kracht van de Geest van wie wij God noemen. ‘Wees niet verbaasd dat ik zei dat jullie allemaal opnieuw geboren moeten worden’, zegt Jezus hier (vs. 7).

Het is een van de centrale inzichten in dit evangelie, rijk aan spirituele gedachten. Het menselijk leven krijgt verdieping, groeit in geestelijke rijkdom, als je je openstelt voor deze geboorte van boven af.

Spiritualiteit, aandacht voor geestelijke groei, is een woord dat vandaag de dag in allerlei contexten klinkt. Mensen zijn op zoek, laten zich inspireren door allerlei verschillende religieuze tradities en rituelen. Maar wat opvalt is, dat veel spiritualiteit uitgaat van de mens die zich ontwikkelt, het individu op zoek naar persoonlijke groei, naar meer inzicht enzovoort. Op zich niks mis mee, maar het kan ook gemakkelijk een druk worden die mensen zich opleggen, het kan ook ontaarden in een rusteloos zoeken zonder ooit te vinden.

Dit hele gesprek met Nikodemus is bedoeld om ons dat inzicht te openbaren. Om ons te leren ons open te stellen voor die nieuwe geboorte, uit water en geest (vs. 5), een uitdrukking om beide dimensies in een te voegen. Uit water, dat is de menselijke geboorte – het vruchtwater, en de geest, dat is de geestelijke geboorte, Gods geest die het menselijke leven inspireert, leven inblaast, die van ons geestelijke wezens maakt.

Mensen leven tussen aarde en hemel, letterlijk en figuurlijk. Strekken zich horizontaal uit, in de tijd en de ruimte, maar ontvangen hun menselijkheid als de verticale dimensie erbij komt – dus van boven naar beneden.

Spiritueel, of mystiek leven, is niet van beneden naar boven. Dat is vaak een verkeerd gerichte vroomheid, Het Bijbelse denken, dat aards is en concreet en gericht op het hier en nu. Ook hier. Je verdient je hemel niet boven, je verdient hem hier, tijdens ons aardse leven waar we het goede proberen te doen voor elkaar, en niet alleen voor onszelf.

Jezus spreekt hier over het eeuwige leven.

Je kunt niet vaak genoeg benadrukken dat dit in de Bijbel doelt op ons leven hier en nu. We zijn zó gewend om eeuwig leven te reserveren voor een leven na dit leven. De rijstpap met de gouden lepeltjes, weet u wel. We zijn zó gewend om te denken in tegenstellingen: eindigheid en eeuwigheid. Daarom is het belangrijk om steeds maar weer te onderstrepen dat die manier van denken in tegenstellingen vreemd is aan de bijbel en aan wat Jezus hier bedoelt. Eeuwig leven is leven met de Eeuwige, hier en nu.

Het spirituele inzicht dat Jezus ons hier biedt, buigt ons als het ware terug naar de aarde en naar dit leven. Maar dan vanuit het bredere perspectief van het opnieuw geboren worden, van inzicht dat daagt, van verruiming van blik en vergroting van mogelijkheden.

Opnieuw geboren worden is daarmee niet een eenmalig uniek moment. Dat is het grote misverstand van de zogenaamde 'wedergeboren christenen', de reborn Christians, waar wedergeboorte een soort toetssteen wordt om te bepalen of je wel werkelijk gelovig bent en het moment van wedergeboorte wordt beperkt tot een bepaald bekeringsmoment, vaak ook nog heel individueel beleefd. Opnieuw geboren worden is een voortdurend proces van groei, van ontwikkeling qua zelfinzicht en Godskennis. Het is het vergroten van je menselijkheid, door, zoals ik het deze week ergens las, je materiële eisen te minimaliseren maar je geestelijke te maximaliseren. Want wees eens eerlijk, gaf bij velen van ons de verplichte lockdowns niet een zekere rust? Vele dingen waarvan je dacht dat ze moesten, mochten niet meer: drukke agenda's, verre reizen, professionele doelstellingen, een huis vol kraambezoek terwijl je juist de rust nodig had om te wennen aan het nieuwe wereldburgertje waar je vanaf nu de zorg voor had. Nee, je kreeg plots tijd om dat éne boek te lezen, om lange wandel- of fietstochten te maken en je kop leeg te maken.

Nikodemus kwam bij Jezus. In de nacht. Daar is hij om bekritiseerd, alsof hij niet het lef heeft om Jezus overdag aan te spreken. Hij durft niet persoonlijk te worden. Hij begint te spreken met 'Wij weten dat u een leraar bent' – hij durft zichzelf niet bloot te geven.

Misschien is dat zo. Misschien kun je er ook positiever naar kijken. Nikodemus die de oversteek waagt, die contact zoekt en niet het conflict. Nikodemus die gedreven wordt door een oprechte geestelijke nieuwsgierigheid, wil leren, ontdekken, zijn eigen visie toetsen aan die van een ander. Misschien komt hij wel naar Jezus omdat hij ergens een leegte onder al zijn kennis ervaart? Wie zal het zeggen? Het is pure speculatie en niet ter zake doende.

Het échte geheim van de menselijke ontmoeting blijft verborgen in het donker van deze bijzondere nacht. Totdat je zelf er in durft binnen te gaan en dan ontdekt, dat in de intimiteit van een avondlijk gesprek of een nachtelijk gebed, als de schemer de scherpe randjes verzacht, de échte vragen van het leven aan de orde kunnen komen en ons juist dan de kans te geven er met een verlichte geest naar te kijken.

AMEN.

Lied: Mogen allen één zijn (GvL 498)

1. Heilige Vader, bewaar steeds mijn vrienden
voor het een geloof in uw naam,
de naam, die Gij aan Mij verleent
opdat hij door hen bemind moge zijn.

Refrein:

Mogen allen een zijn, Vader,
zoals Gij in mij zijt, en ik in U ben;
mogen zij ook een zijn in ons,
opdat de wereld gelove in Mij.

2. Heilige Vader, tot U kom ik weder;
doch wijl ik nog bij hen verblijf,
spreek Ik tot hen uw vreugdewoord,
opdat heel mijn vreugd' in hen moge zijn.

Refrein:

3. Heilige Vader, ik bid ook voor allen,
die ooit zullen luist'ren naar hen
en blij geloven in uw Woord:
ook zij wezen een, en een zoals Wij.

Refrein:

Voorbeden

Laat ons bidden.

Gij, die licht zijt in onze duisternis,
wij danken u dat Gij ons bezocht hebt in Hem
die zichzelf weggaf voor ons geluk,
Jezus, Uw zoon.

Laat zijn geest ons in leven houden om in liefde uw aarde te bewonen en bewaren.

Doe ons opnieuw geboren worden als mensen naar Uw beeld, als mensen bij wie zorgzaamheid en naastenliefde belangrijk zijn.

Geef dat wij omzien naar de ander, geef dat wij troost kunnen en willen geven aan hen die leven met een groot gemis.

In de stilte van dit moment delen wij alles met u dat we niet kunnen of willen uitspreken.

....

Wij eindigen ons gebed met de woorden die Jezus ons gegeven heeft:

Onze Vader die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw Koninkrijk kome; uw wil geschiede, gelijk in de hemel also ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van u is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Slotlied: Heilig, heilig, heilig (NLB 405:1,3,4)

Wij eindigen deze dienst waarin we de drieëenheid van God herdenken met de lofzang die ook voorkomt in de avondmaalsliturgie:

1. Heilig, heilig, heilig! Heer, God almachtig,
vroeg in de morgen worde U ons lied gewijd.
Heilig, heilig, heilig! Liefdevol en machtig,
Drievuldig God, die één in wezen zijt.

4. Heilig, heilig, heilig! Heer, God almachtig
hemel, zee en aarde verhoogt uw heerlijkheid.
Heilig, heilig, heilig! Liefdevol en machtig,
Drievuldig God, die één in wezen zijt.

3. Heilig, heilig, heilig! Gij gehuld in duister,
geen oog op aarde ziet U zoals Gij zijt.
Gij alleen zijt heilig, enig in uw luister,
één en al vuur en liefde en majesteit.

Zegenbede

Wij kunnen als herboren mensen, gedragen door de geest van de Eeuwige opnieuw de wereld ingaan, daartoe gesterkt door Zijn zegen :

De genade van onze Heer Jezus Christus,
De liefde van God,
In drieëenheid met de Heilige Geest,
Zij én blijve met ons allen.

Amen